

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת ויצא
ח' כסלו תשפ"ב

א.ד' גלויות

ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו: (כח, יב)

כתוב בבראשית רבה (סח, יב):

דבר אחר, והנה סלם, זה סיני, אותיות דדין הוא אותיות דדין [אותה גימטריה ק"ל]. והנה מלאכי אלקים, על שם (תהלים סח, יח) רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן. ולמדנו לנביאים שנקראו מלאכים, דכתיב (חגי א, ג) ויאמר חגי מלאך ה' במלאכות ה' לעם. והנה מלאכי אלקים, זה משה ואהרן. עלים (שמות יט, ג): ומשה עלה אל האלקים. וירדים, זה משה (שמות יט, יד) וירד משה. והנה ה' נצב עליו (שמות יט, כ): וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר.

מובא בפרקי דרבי אליעזר (לה):

רבי לוי אומר, באותה הלילה הראה לו הקדוש ברוך הוא את כל האותות. הראהו סולם עומד מן הארץ ועד השמים, שנא' (בראשית כח, יב) ויחלום והנה סולם ומלאכי השרת עולים וירדים בו, ורואין פניו של יעקב ואומר זה הפנים כפני החיה שבכסא הכבוד, אלו עולים ואלו יורדים, שנאמר (שם) והנה מלאכי אלקים עולים וירדים בו. והראהו הקב"ה ארבע מלכיות מושלן ואובדן והראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים [שלבים] ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמשים ושנים עוקים ויורד. והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמונים עוקים ויורד. והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד ואומר (ישעיה יד, יד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון. אמר לו יעקב (שם, טו) אך אל שאול תורד אל ירכתי בור [נבהל יעקב ואמר: אפשר שאין לזה ירידה?] אמר לו הקב"ה (עובדיה א, ד) אם תגביה כנשר [ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה', אפילו הוא עולה אצלי, משם אני מורידו].

לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז: (איוב ג, כו)

מובא בבראשית רבה (טז, ג):

וישב יעקב: לא שלותי ולא שקטתי (איוב ג, כו), לא שלותי מעשו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רגז, בא עלי רגזו של יוסף.

וכתוב בשמות רבה (כו, א):

ויבא עמלק, הדא הוא דכתיב (איוב ג, כו): לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז. לא שלותי, מכבל. ולא שקטתי, ממדי. ולא נחתי, מיון. ויבא רגז, באדום.

כותב הילקוט הראובני (פרשת וישלח, אות קכט):

לא שלותי מעשו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רגז זה יוסף.

ארבע צרות שאירעו ליעקב, דוגמא ארבע גלויות. לבן דוגמא גלות בבל. עשו בצרתו אחר שהלך מלבן דוגמא גלות מדי (לב, יב) ה"צילני נ"א מ"י"ד ר"ת המ"ן. מזרע המ"ן. מ"י"ד אותיות מדי"י [כשבא עשו לקראת יעקב, פחד יעקב שהוא בא להשמיד אותו, מעין מה שהמן רצה לעשות ליהודים, להשמיד להרוג ולאבד] וצעת דינה שנבעלה לשכם [בן חמור] דוגמא צרות יון; כל בתולה שתנשא תבעל להגמון תחילה וצרות ויבא רגזו של יוסף גלות האחרון המר. והנה הד' גלויות היה מחמת רוממות לד' דורות שפגמו אנוש, סדום, מבול, הפלגה וכו' (חסד לאברהם).

וילץ שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו: עינים מאתים ותישים עשירים רחלים מאתים ואילים עשירים: גמלים מיניקות ובזיהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אתנת עשירים ועירים עשרה: (לב, יד-טז)

מסביר השפתי כהן עה"ת (פרשת וישלח בגימטריאות):

'עזים מאתים' - רמוז כאן ארבע גלויות, עזים ותישים מין אחד, עזים כנגד גלות בבל שישבו עם ע' שנה בין עזים, רחלים ואילים מין אחד, רחלים כנגד גלות מדי

וזה היה בימי המן, והיו בני רחל פרנסי ישראל שהם מרדכי ואסתר [שהיו משבט בנימין], גמלים ובניהם מין אחד, כנגד מלכות יון, והם בני חשמונאי גומלים חסד, פרות ופרים מין אחד, כנגד אומה הרשעה עכו"ם [גלות אדום] שנאמר עליה (תהלים כב, יג) סכבונני פרים רבים, אתונות ועירים מין אחד, כנגד משיחנו שנאמר (זכריה ט, ט) עני ורוכב על חמור.

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם: ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם: ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם: ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושטעו פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם: מבשרם לא תאכלו ובזבלתם לא תגעו טמאים הם לכם: (ויקרא יא, ד-ה)

מובא בויקרא רבה (יג, ה):

דבר אחר, את הגמל, זו בבל, כי מעלה גרה, שגררה מלכות אחריה. ואת השפן, זו מדי כי מעלה גרה הוא, שגררה מלכות אחריה, ואת הארנבת, זו יון, כי מעלת גרה הוא, שגררה מלכות אחריה. ואת החזיר, זו אדום, והוא גרה לא יגר, שאינה גוררת מלכות אחריה, ולמה נקרא שמה חזיר, שמחזרת עטרה לבעליה, הדא הוא דכתיב (עובדיה א, כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה.

וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם: וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדולה על פי הבאר: ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה:

ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מהרן אנחנו: ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו: ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן:

ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו: ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן: (כט, א-ח)

מסביר האלשיך הקדוש (תורת משה בראשית כט, י):

ואפשר גם לנו לומר רמז על שלשלת הדורות בגלות שגלינו מארצנו ומבית מקדשנו. נרמז לנו זה עתה בהיותו יעקב גולה ממקום ב"ה. והוא וירא והנה באר בשדה הוא בהמ"ק. כד"א לשיח בשדה כי הבית הקדוש ההוא היה באר נובע שפע. והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים הם הכהנים לויים וישראלים בבית ראשון שכלם נכללו בתואר צאן. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים הנזכרים מהשפע הנז'. ומה גם בשמחת בית השואבה שהיו שואבים רוח הקודש כמש"ל (שם) אך גרמו העונות והאבן הוא היצה"ר הנקרא אבן הושמה גדולה על פי הבאר מונעם השפע מלשאוב והוא חרבן בית ראשון. ובראות הרעה הגדולה של האבן הנז' כי גדולה היתה הוא יצה"ר של ע"ג.

ועל כן נאספו שמה כל העדרים שנית בימי עזרא גללו את האבן מעל פי הבאר אז אנשי כנסת הגדולה שהסירו יצה"ר של ע"ג שהיתה אבן גדולה מן העולם. מעל פי הבאר שהיתה סותמת אותו. ואז והשקו הצאן כי חזרו להשקות להם עוד שפע מהבאר ההוא. כי נבנה בית שני והיו מושפעים בו כמאז. אך אחרי כן גרמו העונות והשיבו את האבן הוא היצה"ר למקומו. על פי הבאר למנוע השפע והטוב. גם שלא

מיתאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף, מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתי.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

היתה גדולה כבראשונה כי אם של שנאת חנם הספיקה לכך ונחרב בית שני. ויאמר להם יעקב המיצר על כל צרותינו יותר משאר האבות. כמ"ש ז"ל על פסוק ותבער ביעקב כו' ועל כן נעשה כאומר לישראל אשר בגלות החרבן השני.

מאין באתם מאיזה עון גליתם והם אומרים לו **מחרן מחרון** איש על רעהו. הוא **שנאת חנם** אנחנו גולים ויאמר להם הידעתם אח **לבן**. הוא מי שעתידי **ללבן** את עונותיכם על יד ניהור וחרון חבלי משיח. ומה לכם תדכאו עצמכם ולא תשבו מיד ויאמרו **ידענו**. ויאמר להם **השלו** לו עמכם שאינכם שמים על לב ויאמרו שלום ואם אין ביניכם שלום. איך שלום ביניכם לבינו והלא למי נושא עון למי שעובר על פשע ואינכם עוברים על פשע. לזה אמר מה שאנו בוטחים בו הוא כי **והנה רחל בתו באה עם הצאן**. כי ע"י **זכות רחל** מבכה על בניה ישונו בנים לגבולם. ושב ואומר להם אם על זה אתם בוטחים ואין אתם שבים מאליכם הן עוד היום גדול הוא עת גאולתכם כי תאריך ותרחק גאולתכם כי תהיה בעתה. ולא תזכו לאם זכו אחישנה לכן קבלו עצה והשקו צאן מעתה משפע הבאר.

כי תחזירו את ההמון בתשובה ולכו רעו ע"י כן מפסת בר בארץ בלי עמל כרועה עדרו ירעה בלי יגיעת חרישה וזריעה כו'. אז משיבים כתשובת המון עם הארץ כי יאמרו אליהם ישונו אל ה' ויקראו לבכם שיענה. הנה לבבנו קשה להולמו עד יוסר לב האבן הוא היצה"ר מבשרנו לעתיד. וזהו יאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים הם הגליות. וגללו את האבן שיסיר הוא ית' בזכות כל העדרים את לב האבן הוא היצה"ר ויתן לנו לב בשר. אז והשקינו הצאן מבאר מים החיים שבשער השמים.

ב.רחל ולא

ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך:
וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל: ועיני לאה רכות
ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה: (כט, טו-יז)
וירא ה' כי שנואה לאה ויפתה את רחמה ורחל עקרה: (כט, לא)
מובא במסכת בבא בתרא (קכג,א):

בעא מיניה ר' חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן ונתנה ליוסף מה ראה ובחללו יצועי אביו כתיב אלא מה ראה שנתנה ליוסף אמשול לך משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואמר אהניחו לבעל הבית מנכסי א"ל ואי לאו דחטא ראובן לא מהני ליה ליוסף ולא מדעם אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר ראוייה היתה בכורה לצאת מרחל דכתיב (בראשית לז,ב) אלה תולדות יעקב יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומתוך צניעות שהיתה בה ברחל החזירה הקב"ה לה מאי קדמתה לאה ברחמים דכתיב (בראשית כט,יז) ועיני לאה רכות מאי רכות אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב (בראשית ז,ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא א"ר אלעזר שמתנתיה ארוכות.

רב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבח הוא לה **שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן** והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו איש רע הוא מלסטם בריות קטן מה מעשיו (בראשית כה,כו) איש תם יושב אוהלים והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה והיינו דכתיב (בראשית כט,לא) וירא ה' כי שנואה לאה מאי שנואה אילימא שנואה ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ויפתח את רחמה.

ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב (בראשית כט,יב) ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיה אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסבא לי מקמה אמר לה אחיו אני ברמאות [א"ל] ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאותא אין (שמואל ב כב,כו) עם נבר תתבר ועם עקש תתפל **מסר לה סימניו** כי קא מעיילי לה ללאה סברה השתא מיכספא אחתאי מסרתניהו ניהלה והיינו דכתיב (בראשית כט,כה) ויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנים שמסר לה יעקב לרחל ומסרתה ללאה לא הוה ידע לה עד ההיא שעתא.

כתוב במדרש **תנחומא בובר**, (ויצא יא-יב):

ד"א וירא ה' כי שנואה לאה. לא מפני שהיא שנואה בעלה, אלא מפני שהוכיחה אותו שעבד יעקב שבע שנים ברחל, שאמרה לו אמו וישבת עמו ימים אחדים (בראשית כו,מד) וישב שם שבע שנים. ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי וגו', ויהי בערב ויקח את לאה בתו וגו' (שם כט,כא-כב) כל הלילה היתה עשה עצמה כרחל, כיון שעמד בבקר והנה היא לאה, אמר לה **בת הרמאי** למה רמית

אותי, אמרה לו **ואתה** למה רמית אביך, כשאמר לך האתה זה בני עשו, ואמרת לו אנכי עשו בכורך, ואתה אומר למה רימיתני, ואביך לא אמר בא אחיך במרמה, ומתוך הדברים הללו שהוכיחה אותו התחיל שונאה, אמר הקב"ה אין רפואתה של זו אלא בבנים, ובעלה נכסף לה, לפיכך וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה, ודוד מקלס עושה משפט לעשוקים (תהלים קמו,ז).

ד"א למה היתה שנואה לא שהיתה כעורה מרחל, אלא שהיתה יפה כרחל, שנאמר וללבן שתי בנות (בראשית כט,טז), **שוות בניו וכיפוי וכזיפה**, למה אמר ועיני לאה רכות (שם שם יז), אלא כיון שילדה רבקה עשו ויעקב, ונולדו ללבן שתי בנות לאה ורחל, **שלחו אגרות אלו ואתנו בנינו**, כדי שיטול עשו את לאה, ויעקב רחל, והיתה לאה שואלת במעשה עשו, והיתה שומעת שמעשיו רעים, והיתה בוכה בכל שעה לומר כך עלה גורלי לרשע הזה, ומתוך כך נעשו עיניה רכות שנאמר ועיני לאה רכות.

ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה (שם), למה שנאמר שמועה טובה תדשן עצם (משלי טו,ל), לא עשה אלא וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל וגו' לו לאשה (בראשית כח,ט), אמר יעקב בשביל הברכות היה מבקש להרגני, וכשאטול את לאה אשתו, מי יודע אם יניח למחלת בת ישמעאל, ויבא עלי ויאמר לי, לא דיין שלקחת בכורתי וברכתי, אלא עוד נטלת ארוסתי, לפיכך אמר ללבן אעבדך שבע שנים ברחל וגו' (שם כט,ח), אילולי כן יש אדם שנטול אשה ומניח את הגדולה ונוטל את הקטנה, אלא ללמדך שהיתה לאה יושבת לשמו של עשו, אמר יעקב אעבדך שבע שנים וגו', וכשראה לבן כך, אמר הריני נותן את הגדולה מיד, ויהי בערב ויקח את לאה בתו וגו', אמר לו יעקב וכך היו התנאים, הלא ברחל עבדתי עמך, ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו וגו', ויעש יעקב כן וגו', התחיל מחבבה יותר מלאה, אמר הקב"ה הריני נותן ללאה בנים כדי שתהא חביבה יותר מרחל, וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה.

ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה: (כט,יח)
כותב רבנו בחיי (כט,טו):

ויש לתמוה בזה מה היתה כוונת יעקב להתחיל להזכיר לו הזמן הגדול של שבע שנים להשתעבד בהם, ואלו היה לבן מתחיל בזה שיאמר תעבדני שבע שנים היה ראוי לו ליעקב שימעיט הזמן ויאמר כי די לו בעבודת ב' ושלוש שנים שהוא זמן השכיר ואיך יתחיל הוא בזה. ויתכן לפרש כי טעם אעבדך שבע שנים **כדי שתשלים רחל י"ב שנה ויום אחד** ותהיה ראוייה להריון, כי קטנה היתה בת חמש שנים כשבאה עם הצאן ולא היתה ראוי לאיש כלל. ומה שירה על זה מה שאמר לו ברחל בתך הקטנה, כי בידוע שרחל קטנה מלאה, אבל באורו מצד שהיא קטנה איני יכול לנשאה עכשיו ומפני זה אמתין לה שבע שנים ואעבוד אותך, ואע"פ שהיתה ראוייה לביאה הנה יעקב גוף של קדושה לא חשב להיות עמה עד מלאת הימים **שתהיה ראוייה לבנים** ויוכל לקיים המצוה, כי יודע היה ב"ב שבטים העתידין לצאת ממנו ומה תועלת שישא אשה ויהיה בטל, וע"כ לא רצה לנשאה עד עבור שבע שנים ותהיה ראוייה להריון.

ויהי בבקר והנה היא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רימיתני: (כט,כה)

רש"י: ויהי בבקר והנה היא לאה. **לכזל כלילה לא היתה לאה**, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשלא היתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה, עכשיו תכלס אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים (מגילה יג:).

כותב **ריב"א על התורה** (אחד מבעלי התוספות): והנה היא לאה. פרש"י לפי שמסר יעקב לרחל סימנים אמ' בפר' יש נוחלין **שהסימן נדה חלה הדלקת הנר** והקש' ר"ת היאך היו קדושי לאה קדושין הא הוון קדושי טעות שהיה בדעתו לקדש רחל ולבן מסר לו לאה במקום רחל. ותיירך הר"ר אליקים שיעקב היה ירא מרמאותו של לבן דכתיב ברחל בתך הקטנה כדפרי' שם והיה חושש ללבן שמא יחליף בלאה ואמר בלבו אם זאת רחל יהיו קדושין לשם רחל ואם יחליף לי רחל ללאה יהיו לשם לאה כדי שלא יעשה בעילתו בעילת זנות.

מובא בבראשית רבה (ע,יח):

בצפרא והנה היא לאה, אמר לה מה רמיתא בת רמאה, לאו בליליא הוה קרינא רחל ואת ענית לי [אני קורא לך רחל, ואת עושה מה שאני אומר לך בשם רחל, כשאת לאה ?]. אמרה ליה [אמרה לאה ליעקב] אית ספר דלית ליה תלמידים [ראית פעם אומן שאין לו תלמידים ?], לא כך היה צווח לך אבוך [לא כך אביך עשה איתך], עשו, ואת עני ליה [הוא קרא לך עשו, ואתה ענית לו].

מסביר היפה תואר:

אמרה ליה אית ספר כו'. כלומר כמו שאתה שקרת כדי לקיים מצות אמך כן אנכי שקרתי לקיים מצות אבי. וממך למדתי לעשות כן.